

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS KORMÁNYZÁSTANI
KUTATÓMŰHELY

VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS
KORMÁNYZÁSTANI MŰHELYTANULMÁNYOK
2022/16.

PETRUSKA FERENC
A lawfare tipológiája

Rólunk

A műhelytanulmány (working paper) műfaja lehetőséget biztosít arra, hogy a még vállaltan nem teljesen kész munkák szélesebb körben elérhetővé váljanak. Ezzel egyrészt gyorsabban juthatnak el a kutatási részeredmények a szakértői közönséghez, másrészt a közzététel a végleges tanulmány ismertségét is növelheti, végül a megjelenés egyfajta védettséget is jelent, és bizonyítékot, hogy a később publikálandó szövegben szereplő gondolatokat a working paper közzétételekor a szerző már megfogalmazta.

A Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok célja, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely küldetéséhez kapcsolódó területek kutatási eredményeit a formális publikációt megelőzően biztosítsa, segítve a láthatóságot, a friss kutatási eredmények gyors közzétételét, megosztását és a tudományos vitát.

A beküldéssel a szerzők vállalják, hogy a mű megírásakor az akadémiai őszinteség szabályai és a tudományosság általánosan elfogadott mércéje szerint jártak el. A sorozatban való megjelenésnek nem feltétele a szakmai lektorálás.

A műfaji jellegből adódóan a leadott szövegekre vonatkozó terjedelmi korlát és egységes megjelenési forma nincs, a szerzőtől várjuk az absztraktot és a megjelentetni kívánt művet oldalszámozással, egységes hivatkozásokkal.

A szerző a beküldéssel hozzájárul, hogy a művét korlátlan ideig a sorozatban elérhetővé tegyünk, továbbá vállalja, hogy a working paper alapján megírt végleges szöveg megjelenési helyéről a szerkesztőséget legkésőbb a megjelenéssel egy időben értesíti.

A kiadvány ötletét az MTA Jogtudományi Intézet Law Working Papers sorozatának sikeréből merítettük.

Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2022/16

Szerző(k):

Dr. Petruska Ferenc PhD alezredes, egyetemi docens

Szerkesztő:

Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

Kiadja

Nemzeti Közszerológati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

Kiadó képviselője

Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

A kézirat lezárva: 2022. augusztus 8.

ISSN szám

2786-2283

Elérhetőség:

Nemzeti Közszerológati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

1441 Budapest, Pf.: 60

Cím: 1083 Bp., Ludovika tér 2.

Központi szám: 36 (1) 432-9000

A lawfare tipológiája

Ez a tanulmány a jogi hadviselés (lawfare) kifejezés különböző jelentéstartalmait és mérlegét tárgyalja azóta, hogy az 1975-ben, majd eltérő jelentéstartalommal 2001-ben megjelent a nemzetközi jogi diskurzusban. A tanulmány arra mutat rá, hogy a lawfare a mai napig nem rendelkezik sem pontos fogalom meghatározással, sőt pozitív vagy negatív konnotációja sem egyértelmű. A jogi hadviselés fogalma mindig az adott társadalmi helyzet, alkalmazói szándék és eredmény mellett értelmezendő. Ez igaz értéktartalmának megítélésre is. Mindez nem jelenti azt, hogy írásomban ne térjek rá a lawfare-nek a jogbiztonságra és az igazságszolgáltatás semlegességére kifejtett hatására is. A saját értelmezésemben a lawfare taktikus jogi lépések halmaza, amely alatt a jog ellenséggel szembeni közvetett vagy közvetlen felhasználásának stratégiáját értem, amelynek célja az ellenérdekű fél delegitimálása, megkárosítása, vagy megsemmisítése.² Végül fel kívánom hívni a figyelmet arra a visszás jelenségre, hogy a lawfare nemzetközi, majd belső jogi térhódítása és jelenlegi súlya ellenére máig nem nyert kidolgozott rendszerezést, illetve tipológiát.

1. A kifejezés megszületése

A lawfare a jog („law”) és a háborúzás („warfare”) angol szavak összevonásából alkotott műszó két ausztrál író, John Carlson és Neville Yeomans: *Hová tart a jog? – barbarizmus vagy emberség* című művéből³ került a köztudatba. A lawfare szóösszetétel közel fél évszázaddal korábbi megalkotásakor egy maitól még alapvetően eltérő jelentéstartalommal bírt. Írásukban a szerzők még azt kívánták bizonyítani, hogy a kontinentális jog merőben utilistává vált, ellentétben a keleti jogrendszerekkel, amelyek megtartották humánus jellemzőiket. Bármely entitás, így általában a társadalom is igényel egy belső integráló mechanizmust (yin), valamint egy a környezettel való kapcsolatot tartót (yang). Amennyiben ezek léteznek egy társadalmi rendszerben, akkor annak tagjai várhatóan megtalálják a megfelelő normatív struktúrákat is. Európában is megtaláljuk ennek gyökereit, de az ipari forradalom véget vetett az egyházi bíróságok által alkalmazott kánonjogi alapú igazságszolgáltatásnak, amelynek alapértékei és intézményei a gyónás, a megbocsátás, a béke és a szentség és a védelem törvényei voltak. A jelenlegi haszonelvű jog (utilitarian law) az állam, a rend, az üzlet, a háború, a szerződés és a bűnözés törvénye, illetve a kegyetlenség, a megtorlás és a büntetés szabályai. Az igazságkeresést a harc finomítása váltja fel. A jogvita (lawfare) menesztette a háborút, és a 20. században a párbaj inkább érvekkel, mint fegyverekkel zajlik.⁴

¹ NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar egyetemi docense; e-mail: petruska.ferenc@uni-nke.hu; Nemzeti; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2625-7317>

² Petruska, „Lawfare fogalma”; Ferenc Petruska és László Vikman, „Egy formabontó hírszerzési nyilatkozat a jogi sérülékenységek szempontjából”, *Military and Intelligence Cybersecurity Research Paper* 2021, sz. 4 (2021): 1–18, https://hbk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/4_2021_MIC_RP.pdf.

³ John Carlson és Neville Yeomans, „Whither Goeth the Law — Humanity or Barbarity”, in *The Way Out: Radical Alternatives in Australia* (Melbourne: Lansdowne Press, 1975).

⁴ Margaret Smith, *The Way out Radical Alternatives in Australia* (Melbourne: Lansdowne Press, 1975).

2. A lawfare negatív jelentéstartalma

A 21. századra az államok konfliktusai egymással egyenrangú, valamint a nem-állami szereplőkkel jogi összetevőket nyertek.⁵ Ezek gyűjtőfogalma, a lawfare a fegyveres összeütközések jogában keletkezett, de megítélésem szerint a nemzetközi közjog után a belső jogot⁶ is meghódította (például közszereplés elleni stratégiai perek)⁷. Nem véletlen, hogy a kortárs szakértők is rendszerint eltérő jelentésű, de kevés kivétellel negatív és száműzendő jelenséggé hivatkoznak rá.

A jog fegyverként történő következetes alkalmazására már a '90-es évek óta vannak példák, de a kifejezés Charles Dunlap amerikai ezredesnek 2001-ben a Harvard Egyetemen tartott előadásával és jogtörténelmi jelentőségű esszéjével⁸ került be a tudományos diskurzusba. A lawfare-nek, mint a hadijognak a katonai műveleti célok elérése érdekében fegyverként való felhasználásáról szóló klasszikus meghatározása az első megközelítés alapkoncepciójává vált, amivel tökéletesen megragadta a nemzetközi jog békés konfliktusmegoldó szerepéről a hibrid hadviselés egyik elemére való párhuzamos áttérést. Ez azt jelenti, hogy a nemzetközi jog az államok közötti békés és rendezett kapcsolatok fenntartása és visszaállítása megmaradt ugyan alapcélként, de egy eddig következetesen nem alkalmazott plusz képessége is megfogalmazásra került. Ez a képesség pedig a nemzetközi konfliktusokban egy aszimmetrikus és destruktív kapacitást jelent. Dunlap ezredes a lawfare fogalmának leporolásával és újra értelmezésével számtalan nemzetközi jogászt, kutatót és katonai szakértőt⁹ ihletett meg.¹⁰ Mark Holzer amerikai alezredes elemzésében az Amerikai Egyesült Államoknak az iszlám terroristák elleni harc során felmerülő korlátozásokról bizonyította, hogy a lawfare-rel visszaélő gyengébb fél képes következetesen kihasználni a jogkövető háborús fél hátrányát, amely éppen az, hogy a nemzetközi jogot betartani igyekszik.¹¹ Orde Félix Kittrie, az Arizonai Állami Egyetem jogászprofesszora Charles Dunlap definícióját veszi ugyan alapul, de tovább bontja intézményesített és aszimmetrikus alkalmazásra.¹² Professzor úr értelmezésében első az intézményesített jogi hadviselés (instrumental warfare), a második pedig a nemzetközi közjognak való eltérő megfelelésség (compliance-leverage disparity lawfare) kihasználásával

⁵ Ferenc Petruska és László Vikman, „Egy formabontó hírszerzési nyilatkozat a jogi sérülékenységek szempontjából”, *Military and Intelligence Cybersecurity Research Paper* 2021, sz. 4 (2021): 1–18, https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/4_2021_MIC_RP.pdf.

⁶ Ferenc Petruska, „Szabad vallásgyakorlás és a közszereplés elleni stratégiai perek”, *Ludovika.hu* (blog), 2022. június 13., <https://www.ludovika.hu/blogok/vallas-es-tarsadalom-blog/2022/06/13/szabad-vallasgyakorlas-es-a-kozszerpales-elleni-strategiai-perek/>.

⁷ A közszereplés elleni stratégiai perek (strategic lawsuits against public participation) egyik célja, hogy szervezetek és magánszemélyek a jogot alapjogok korlátozására használják fel, amelynek során hosszadalmas és költséges jogi eljárásokat (főként polgári és büntető pereket) indítanak újságírók, kritikusok és szakemberek elhallgattatására. Az ilyen perekkel az a probléma, hogy általuk a perjog akár alapjogok gyakorlása ellen is fordítható, ha ellehetleníti annak megnyilvánulását, illegitimálja alapjait és működési folyamatait.

⁸ Charles J. Dunlap, „Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Conflicts” (Washington: Carr Center for Human Rights Policy Kennedy School of Government Harvard University, 2001), <https://people.duke.edu/~pfeaver/dunlap.pdf>.

⁹ Lásd bővebben: Lilla Doucha, „Why Did Parties Resort to Lawfare during Operation Protective Edge?”, in *London* (King's College London Faculty of Social Science and Public Policy, 2022), 17.

¹⁰ Az internetes kereső (Google) a „lawfare” szóra kettőmillió feletti találatot ad.

¹¹ Mark W. Holzer, „Offensive Lawfare” (ARMY WAR COLL CARLISLE BARRACKS PA, 2011. március 10.), <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA553048>.

¹² Orde F. Kittrie, *Lawfare: law as a weapon of war* (Oxford, UK ; New York, NY: Oxford University Press, 2016).

történő jogi hadviselés.¹³ Az intézményesített jogi hadviselés lényege az, hogy a jog felhasználása intézményesített formában történik katonai célok érdekében, viszont tűzfegyverek bevetése nélkül. Ez azonban jelentősen érinti a reziliencia és a védelmi szabályozás egész rendszerét, ahogy erre Farkas Ádám is rámutat.¹⁴ A jogalkalmazás helyett az ún. *jogfelhasználás* történik. A jóhiszemű jogalkalmazás elvéteve valósul meg, a per tárgyának pedig másodlagos, ha annak van egyáltalán bármilyen jelentősége. A jog felhasználásán itt a jogszabályok és jogintézmények ártó szándékú igénybevétele értendő, amikor egyes jogintézményeket visszaélészerűen vetnek be. A nemzetközi közjognak való eltérő megfeleléség (compliance-leverage disparity lawfare) kihasználásával történő jogi hadviselésnek két alkategóriája létezik: kinetikus hadviselés melletti vagy az anélkül történő hadviselés.

Mindkét esetben az a fél alkalmazza, amelynek a jogi szankciók hatáskülönbségéből adódóan alacsonyabb a megfelelési hajlandósága. Ez azt jelenti, hogy az a fél, amely nemzetközi közjogi szankciókra kevésbé érzékeny, vagy más okból hajlandó kitenni magát ilyen jogkövetkezményeknek, az ritkábban kíván megfelelni a nemzetközi jognak.¹⁵

Susan Tiefenbrun, a Wisconsin-Madison Egyetem professzora hangsúlyozza, hogy a vádak célja az ellenség megsemmisítése a jogrendszer és a média útján, abból a célból, hogy a közfelháborodást provokáljanak az ellenséggel szemben. Professzor asszony volt az első, aki szemiotikai értelmezésében a lawfare hatékonyságában nem csak az igazságszolgáltatás, hanem a média szerepét is meglátta.¹⁶ Megjegyzendő, hogy a távol-keleti lawfare stratégia esetében is rendkívül fontos, hogy a hadijog vélt, valós vagy megrendezett eseteit a média a lehető legszélesebb nyilvánosság elé tárja.¹⁷

David Luban, a Georgetown Egyetem professzora hozzátette, hogy e vádak súlya, valóságtartalma, tényyszerűsége és jogi megalapozottsága közel mellékes, mivel a cél egyedül annyi, hogy a célzott peres vagy büntető eljárásnak és rossz hírverésnek tegyék ki az ellenséget. Ennek eredményeként az alperes vagy vádlott a katonai győzelem kivívása mellett kénytelen a per során is helyt állni és védekezni.¹⁸

David Bowman őrnagy monográfiájában arra a következtetésre jut, a lawfare alkalmas a kinetikus hadviselés helyettesítésére is. Őrnagy úr megítélésé szerint hiba a politikai és katonai döntéshozóknak csupán a lawfare elleni védekezésre (counterlawfare) koncentrálniuk, mellette fontos, hogy a műveleti tervezés során ne csak az egyes lépések rövid, hanem hosszú távú következményeire is koncentrálnak.

¹³ Petruska Ferenc, „Lawfare - a joggal való hadviselés egyes kérdései” (A különleges jogrend reformja című tudományos konferencia, Budapest, 2021. november 3.), https://www.mhht.eu/hadtudomany/Tud%3a1st%3a1r/2021/Ppt_k/Petruska%20Ferenc%20LAWFARE%20a%20joggal%20val%3ab%20hadvisel%3a9s%20egy%20k%3a9rd%3a9sei.pdf

¹⁴ Farkas Ádám, „A védelem és biztonság-szavatolás szabályozásának alapkérdései Magyarországon” (Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2022)

¹⁵ Petruska

¹⁶ Susan W Tiefenbrun, „Semiotic Definition of Lawfare”, *Case Western Reserve Journal of International Law* 43, sz. 1 (2010): 33, <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1142&context=jil>.

¹⁷ Dean Cheng, „Winning Without Fighting: Chinese Legal Warfare”, *The Heritage Foundation* 1, sz. 2692 (2012. május 12.), <https://www.heritage.org/asia/report/winning-without-fighting-chinese-legal-warfare>.

¹⁸ David Luban, „Carl Schmitt and the Critique of Lawfare”, *Case Western Reserve Journal of International Law* 43 (2010. 2011): 457–72, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cwrint43&id=463&div=&collection=>

A hadviseléssel kapcsolatos politikai döntéshozóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy döntéseik nem csak katonákat érintik, hanem a katonák küzdelmei és azok kimenetele is befolyásolják a politikai döntéseket. A monográfia szerzője ezért a lawfare defenzív alkalmazása mellett az offenzív felhasználásra bízta.¹⁹

Joel P. Trachtman professzor a lawfare felhasználását két egymástól független feltétel valamelyikének megléte esetén tartja indokoltnak. Az első esetben akkor indokolt lawfare-t alkalmazni, ha az kevesebb költséggel, veszteséggel vagy egyéb ráfordítással nyújtja ugyanazt az eredményt, amit a kinetikus hadviselés nyújtana. A másik indokolt eset, ha a lawfare akkor is eredményes, amikor a tűzfegyverek hatástalanok. Professzor úr első olvasatra túlzónak tűnő érvelésének - miszerint vannak helyzetek, ahol a jog erősebb a tűzfegyvereknél - a lawfare legújabb jogesetei adnak nyomatékot: a fejlődő országok számos vezetője valóban érzékenyebb az anyagi, mint a katona veszteségekre.²⁰ Az utóbbi még a közkapcsolatok szintjén akár a támadó fél ellen is fordíthatók lennének, ameddig az anyagi veszteségek – különösen a politikai döntéshozók és hozzátartozóik magánvagyonát érintik – esetén már kevésbé lenne megértő a lakosság.²¹

Gonzalo Molina diplomamunkájában azt a hipotézist kívánta bizonyítani, hogy a demokratikus országok között kevesebb a fegyveres konfliktus, és ha igen, igaz-e a demokratikus és autokratikus berendezkedésű országok érdekelletéire is. Az író azt is bizonyítani kívánta, hogy ha az első hipotézis bizonyítást nyer, az esetben ennek oka pontosan milyen demokratikus belső mechanizmusokra vezethető vissza. A dolgozat legfontosabb mondandója, hogy a demokratikus kormányzás és a jogállamiság szabályainak betartása annyira korlátozza a végrehajtó hatalmat, hogy az tartózkodik az agresszív háború viselésétől, és más eszköz hiányában a jog a politikai szándékát megvalósító és az ellenséget akár megkárosító eszközzé válik.²²

Alana Tiemessen, a Brit Kolumbiai Egyetem kutatója a hágai Nemzetközi Büntetőbíróság munkájában a részes államok²³ és az ENSZ Biztonsági Tanácsa beavatkozását hangsúlyozza, miközben a nyugati demokráciák és a nemzetközi büntetőbíráskodást aláásását célzó, strukturális jogi átalakulást előidéző lawfare-re utal. Tiemessen írásaiban²⁴ a lawfare vitatott fogalma számos nemzetközi területre kiterjedt, komoly hangsúlyt kapott a jog konfliktusokban betöltött funkciójáról és legitimitásáról szóló diskurzusban is. Megítélése szerint a fogalom

¹⁹ Bowman Gerald, „Operationalizing Lawfare: Opportunity and Risk & middot; PDF File Lawfare Is the Use of Law as a Weapon of War, the Substitute of Law for Military Action in Furtherance of a Military Objective. - [PDF Document]” (United States Army Command and General Staff College, 2017), <https://fddocuments.in/document/operationalizing-lawfare-opportunity-and-risk-lawfare-is-the-use-of-law-as-a-weapon.html>.

²⁰ Joel P. Trachtman, „Integrating Lawfare and Warfare”, *Boston College International and Comparative Law Review* 39 (2016): 267, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/bcic39&id=271&div=&collection=>.

²¹ Leslie Johns és Francesca Parente, „The Politics of Punishment: Why Dictators Join the International Criminal Court”, 2022. február 22., 41.

²² Gonzalo Molina, „The Illusion of Safety: Lawfare and the Democratic Security”, 2013, <https://dukespace.lib.duke.edu/dspace/handle/10161/7283>.

²³ A római statútum hatvan állam ratifikációját követően, 2002. július 1-jén lépett hatályba. Ezzel hivatalosan megalapították a Nemzetközi Büntetőbíróságot.

²⁴ Alana Tiemessen, „The International Criminal Court and the Politics of Prosecutions”, *The International Journal of Human Rights* 18, sz. 4–5 (2014. július 4.): 444–61, <https://doi.org/10.1080/13642987.2014.901310>; Alana Tiemessen, „The International Criminal Court and the Lawfare of Judicial Intervention”, *International Relations* 30, sz. 4 (2016. december): 409–31, <https://doi.org/10.1177/0047117815601201>.

különösen illik a Nemzetközi Büntetőbíróság igazságszolgáltatásába való beavatkozásra. Ebben az összefüggésben a lawfare-t a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás kényszerítő és stratégiai elemeként definiálja, amelyben a bírósági beavatkozásait a részes államok és az ENSZ Biztonsági Tanácsa a politikai célok elérése érdekében (lawfare) alkalmazzák. Azzal érvel, hogy a politikai célok két típusa valósul meg ezzel az ilyen típusú jogszolgáltatással: az eddig is ismert és felvállalt konfliktusfeloldás (klasszikus igazságszolgáltatás) és az átpolitizált büntetőeljárás. Megítélése szerint a büntetőbíróság szóvivői és részes államai kifelé olyan diskurzust alakítottak ki, amely szerint az igazságszolgáltatás a béke eszköze. Ennek eredményeképpen a Nemzetközi Büntetőbíróságot a folyamatban lévő konfliktusokba való beavatkozásra használják fel azzal az elvárással, hogy az állami és katonai vezetők, mint elkövetők elleni vádemelések, letartóztatások és büntető perek elrettentő és megelőző hatással bírnak. E jogos és nemes szándék ellenére kevés bizonyíték van arra, hogy az igazságszolgáltatás, mint a béke eszköze mennyire hatékony. Véleménye szerint a lawfare ezzel párhuzamos és kevésbé üdvös eredménye az, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróságon keresztül politikai haszonszerzés valósul meg. Mindez egész pontosan azt jelenti, hogy a római státútumot ratifikáló részes államok stratégiaileg azzal a várakozással terjesztik a büntetőügyeiket a bíróság elé és kezdeményeznek eljárásokat, hogy az a riválisaik eltávolítását eredményezze. Tiemessen szerint a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásnak ez az átpolitizálása sikeres volt, mivel a Nemzetközi Büntetőbíróság legtöbb büntetőeljárása igazságtalanul egyoldalú. Az átpolitizált büntetőeljárások bizonyítékai rontották a Nemzetközi Büntetőbíróság, mint eredetileg pártatlan intézmény hitelességét, és kérdéseket vetnek fel az állami közreműködések és politikai haszonszerzések kívánatosságával kapcsolatban. Következésképpen a bíróság hatékonysága és hitelessége éppen a lawfare kártékony hatása miatt sérül.²⁵

3. A lawfare pozitív jelentéstartalma

A fent említett szerzők mindegyike a lawfare-t kizárólag kártékony, alattomos és erőszakos politikai eszköznek tekintik. Mellettük néhány pozitív konnotációjú tanulmány és a lawfare pozitív hatásait is meglátó szakember is létezik.

James Munange Ogoola, az Ugandai Legfelsőbb Bíróság bíróját azt állítja, hogy a lawfare rendelkezik valamennyi civilizált karakterrel, hogy általa a nemzetközi jog sikert érjen el a viták békés rendezésében. Előadásaiban és írásaiban²⁶ részletesen kitér azokra a szörnyűségekre, amelyeket bizonyos milíciák Észak-Ugandában elkövettek a lakosság ellen. Ogoola bíró a büntetőjogot önmagában nem tartja elégségesnek, hanem a tények felderítésében, az egyénre szabott eljárásokban, valamint a tradicionális és hivatalos igazságszolgáltatás kombinálásában hisz. „Egy új jogtudomány küszöbén állunk. Egy új jogtudomány ez, amely egy amalgám a formális és az informális, a büntető és a reformatív igazságszolgáltatás ötvözet, amely valóban boldogan működik együtt - Afrika és Európa keresztezése. Egy fontos pont, ahol az igazságosság találkozik a békével, és ahol az igazságosság átöleli a békét”.²⁷

E lawfare már kevésbé elfogult megközelítése Kate Dent doktori értekezésében is tetten érhető, mikor azt jegyzi meg, hogy a „[b]írói út és a jogalkalmazás alternatívát jelent a politikai természetű ügyek megoldására a tradicionális fegyveres konfliktusok helyett.” Kate Dent a

²⁵ Tiemessen, „The International Criminal Court and the Lawfare of Judicial Intervention”.

²⁶ James Ogoola, „Lawfare: Where Justice Meets Peace”, *Case Western Reserve Journal of International Law* 43, sz. 1 (2010. január 1.): 181, <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol43/iss1/11>.

²⁷ Ogoola, 186.

2009 és 2020 közötti időszakban a lawfare térnyerésének tanúja volt Dél-Afrikában. A lawfare számára az ún. politika igazságszolgáltatásra való átállást jelenti: a bíróságokhoz fordulást és a jog alkalmazását a széles értelemben vett politikai ügyek megoldására. A politika igazságszolgáltatásra történő átállást elsősorban az okozza, hogy a többi hatalmi ág nem tudja betölteni az alkotmányos szerepét. Egy pártállami rendszerben az intézményi egyensúlyhiány azt jelenti, hogy az ellenzéki pártoknak és a civil társadalmi szervezeteknek nem marad más lehetőségük, mint a bírósághoz fordulni, amely így alkotmányos védőbástyaként működik. A bíróság így kénytelen az elszámoltathatósági vákuumot is. A politikai igazságszolgáltatásra való áttérés okainak azonosításával a lawfare teljesebb megértése válik lehetővé, ami a jelenlegi tudományosságot a hagyományos Dunlap-típusú lawfare jellemzően túlmutatóan bővíti. Kate Dent a lawfare kettősségére hívja fel a figyelmet, mivel az egyszerre lehet visszaélés a joggal, és a jogvédelem utolsó bástyája. A jog átpolitizálódása során a politikai hatalom a bíróságokra zúdul, és a bíróságokat a domináns párt politikai agressziójának és támadásainak teszi ki. Minél sikeresebben tartja azonban a bíróság a hatalommal való visszaéléssel szemben a függetlenséget, paradox módon annál inkább a bírói utat tekintik erős fegyvernek a visszaélésszerű politikai célok eléréséhez. A politika igazságszolgáltatás következményeit nyomon követve a bíróságnak olyan ügyeket kell megoldania, amelyek meghaladják hatáskörét és intézményi képességeit.

4. A lawfare értéksemleges megközelítése

A dél-afrikai országoktól eltérően az euroatlanti országokban a jogállamiságnak mély gyökerei vannak, ahol azt vélelmezik, hogy a nemzetközi és belső jogot mindenki jogvitáinak eldöntésére és nemzetközi, illetve társadalmi együttműködések megerősítésére alkalmazza. Ez a vélelem két-három évtizede megdőlt, amikor a demokratikus országok a jog alkalmazása mellett a jog felhasználását is megtapasztalták, ahol az ellenfelek támadó jogérvényesítésbe bocsátkoztak. Az elmúlt évtizedek történései arra figyelmeztetnek, hogy jogot – újonnan beleértve az országok belső jogát – a jogi hadviselés szempontjából is vizsgálni szükséges. Ez azt jelenti, hogy a lawfare hadviselést fel kell ismerni, és képessé kell válni annak felhasználására, de legalább a jogi hadviselés ellen védekezésre. A demokratikus országoknak ezért határozott lépéseket kell tenniük a jogi hadviselés fenyegetésére való felkészülés érdekében, és védelmi szabályozásuk²⁸ lawfare kitétségét kell csökkenteni, valamint el kell érni jogpolitikájuk átfogó revízióját.²⁹

²⁸ Pál Kádár, „A magyar védelem és biztonság szabályozás reformjának rövid áttekintése”, *Hadtudomány* 32, sz. 1 (é. n.); Roland Kelemen, „Cyber Attacks and Cyber Intelligence in the System of Cyber Warfare”, in *Doktoranduszok Fóruma : Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa*, Miskolci Egyetem (Miskolc, 2017), 117–22; Ádám Farkas, „A védelmi-biztonsági gondolkodás és képzés megújításának elméleti és kulturális alapjai”, *Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok* 2022, sz. 1 (2022), <https://hhk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kutatomuhelyek/vedelmi-biztonsagi-szabalyozasi-es-kormanyzastani-kutatomuhely/muhelytanulmanyok/2022>; Ádám Farkas, „A történelmi tapasztalat és a tudomány helye, szerepe a 21. századi védelmi és biztonsági gondolkodásban”, *Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok* 2022, sz. 1 (2022), <https://hhk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kutatomuhelyek/vedelmi-biztonsagi-szabalyozasi-es-kormanyzastani-kutatomuhely/muhelytanulmanyok/2022>.

²⁹ Jogpolitika alatt az egyes állami és társadalmi célkitűzések megvalósítását értem jogszabályok által.

A fentebb említettek szerint sem a fogalom tartalmában, sem annak osztályozási módszerében a szakirodalom egyáltalán nem egységes. Vannak olyan megközelítések is, amelyek a polgári közegben is értelmezik a kifejezést (akár aktivizmushoz, polgári jogi küzdelmekhez fűzve), és vannak, akik kizárólag hadijog és védelmi szabályozás szempontjából értelmezik a lawfare-t. Létezik a háború clausewitzi értelmezésében a hibrid hadviselést helyettesítő vagy azt kiegészítő szerepfelfogása is.³⁰ A jogi hadviselés formái a gyakorlatban olyan sokszínűek lehetnek, akárcsak az annak terepet adó különböző jogviszonyok. A választott lépéseket és megoldásokat kizárólag a felhasználók kreativitása és saját erőforrásaik korlátozzák, amelyek egy állami szereplő, vagy jól finanszírozott nem állami aktor esetében töredéke a kinetikus hadviselésben megszokott összegeknek.

5. Záró gondolatok

Hatalmas a csábítás, de a realitások talaján kell maradnunk, ha a lawfare-re úgy tekintünk, mint a kinetikus hadviselést teljesen helyettesítő alternatívára. Be kell látnunk, hogy a kinetikus és jogi hadviselés fényként és árnyékként szinte mindig együtt járnak. Vagy azért, mert egy katonai fiasco miatt alternatív megoldást kell keresni és ez a jogi hadviselés lesz. Vagy éppen azért, mert a kinetikus hadviselés megkezdése előtt lawfare-el teremtenek teret a pro forma szabályos eljáráshoz. Harmadik és leggyakoribb eset viszont az, amikor diplomáciai, tájékoztatási, katonai, gazdasági, pénzügyi, hírszerzési és jogi fronton egyaránt folyik a küzdelem, és ennek egyik területévé a nemzetközi, ritkábban pedig a belső jog válik.

A lawfare mára a nemzetközi jog a békés konfliktus megoldó szerepe mellé egyértelműen felvette a hibrid konfliktusok egyik eszközének a funkcióját is. A nemzetközi jognak a quasi fegyverként való felhasználásával tehát a jövőben is számítani kell.

³⁰ Doucha, „Why Did Parties Resort to Lawfare during Operation Protective Edge?”

Felhasznált irodalom

- Carlson, John, és Neville Yeomans. „Whither Goeth the Law — Humanity or Barbarity”. In *The Way Out: Radical Alternatives in Australia*. Melbourne: Lansdowne Press, 1975.
- Cheng, Dean. „Winning Without Fighting: Chinese Legal Warfare”. *The Heritage Foundation* 1, sz. 2692 (2012. május 12.). <https://www.heritage.org/asia/report/winning-without-fighting-chinese-legal-warfare>.
- Doucha, Lilla. „Why Did Parties Resort to Lawfare during Operation Protective Edge?” In *London*, 17. King’s College London Faculty of Social Science and Public Policy, 2022.
- Farkas, Ádám. „A történelmi tapasztalat és a tudomány helye, szerepe a 21. századi védelmi és biztonsági gondolkodásban”. *Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2022*, sz. 1 (2022). <https://hhk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kutatomuhelyek/vedelmi-biztonsagi-szabalyozasi-es-kormanyzastani-kutatomuhely/muhelytanulmanyok/2022>.
- — — „A védelem és biztonság-szavatolás szabályozásának alapkérdései Magyarországon” (Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2022)
- — — „A védelmi-biztonsági gondolkodás és képzés megújításának elméleti és kulturális alapjai”. *Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2022*, sz. 1 (2022). <https://hhk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kutatomuhelyek/vedelmi-biztonsagi-szabalyozasi-es-kormanyzastani-kutatomuhely/muhelytanulmanyok/2022>.
- Ferenc, Petruska. „Lawfare - a joggal való hadviselés egyes kérdései”. Budapest, 2021. november 3.
https://www.mhtt.eu/hadtudomany/Tud%3a1st%3a1r/2021/Ppt_k/Petruska%20Ferenc%20LAWFARE%20a%20joggal%20val%3ab%20hadvisel%3a9s%20egyes%20k%3a9rd%3a9sei.pdf.
- Gerald, Bowman. „Operationalizing Lawfare: Opportunity and Risk & middot; PDF File Lawfare Is the Use of Law as a Weapon of War, the Substitute of Law for Military Action in Furtherance of a Military Objective. - [PDF Document]”. United States Army Command and General Staff College, 2017.
<https://fddocuments.in/document/operationalizing-lawfare-opportunity-and-risk-lawfare-is-the-use-of-law-as-a-weapon.html>.
- Holzer, Mark W. „Offensive Lawfare”. ARMY WAR COLL CARLISLE BARRACKS PA, 2011. március 10. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA553048>.
- J. Dunlap, Charles. „Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Conflicts”. Washington: Carr Center for Human Rights Policy Kennedy School of Government Harvard University, 2001.
<https://people.duke.edu/~pfeaver/dunlap.pdf>.
- Johns, Leslie, és Francesca Parente. „The Politics of Punishment: Why Dictators Join the International Criminal Court”, 2022. február 22., 41.
- Kádár, Pál. „A magyar védelem és biztonság szabályozás reformjának rövid áttekintése”. *Hadtudomány* 32, sz. 1 (é. n.).
- Kelemen, Roland. „Cyber Attacks and Cyber Intelligence in the System of Cyber Warfare”. In *Doktoranduszok Fóruma : Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa*, Miskolci Egyetem., 117–22. Miskolc, 2017.

- Kittrie, Orde F. *Lawfare: law as a weapon of war*. Oxford, UK ; New York, NY: Oxford University Press, 2016.
- Luban, David. „Carl Schmitt and the Critique of Lawfare”. *Case Western Reserve Journal of International Law* 43 (2010. 2011): 457.
<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cwrint43&id=463&div=&collection=>
- Molina, Gonzalo. „The Illusion of Safety: Lawfare and the Democratic Security”, 2013.
<https://dukespace.lib.duke.edu/dspace/handle/10161/7283>.
- Ogoola, James. „Lawfare: Where Justice Meets Peace”. *Case Western Reserve Journal of International Law* 43, sz. 1 (2010. január 1.): 181.
<https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol43/iss1/11>.
- Petruska, Ferenc. „Szabad vallásgyakorlás és a közszereplés elleni stratégiai perek”. *Ludovika.hu* (blog), 2022. június 13. <https://www.ludovika.hu/blogok/vallas-es-tarsadalom-blog/2022/06/13/szabad-vallasgyakorlas-es-a-kozszerelés-elleni-strategiai-perek/>.
- Petruska, Ferenc, és László Vikman. „Egy formabontó hírszerzési nyilatkozat a jogi sérülékenységek szempontjából”. *Military and Intelligence Cybersecurity Research Paper* 2021, sz. 4 (2021): 1–18. https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/4_2021_MIC_RP.pdf.
- Smith, Margaret. *The Way out Radical Alternatives in Australia*. Melbourne: Landsdowne Press, 1975.
- Tiefenbrun, Susan W. „Semiotic Definition of Lawfare”. *Case Western Reserve Journal of International Law* 43, sz. 1 (2010): 33.
<https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1142&context=jil>.
- Tiemessen, Alana. „The International Criminal Court and the Lawfare of Judicial Intervention”. *International Relations* 30, sz. 4 (2016. december): 409–31.
<https://doi.org/10.1177/0047117815601201>.
- . „The International Criminal Court and the Politics of Prosecutions”. *The International Journal of Human Rights* 18, sz. 4–5 (2014. július 4.): 444–61.
<https://doi.org/10.1080/13642987.2014.901310>.
- Trachtman, Joel P. „Integrating Lawfare and Warfare”. *Boston College International and Comparative Law Review* 39 (2016): 267.
<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/bcic39&id=271&div=&collection=>